

EYYÜB SULTAN TÜRBESİNİN HAT SANATI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

ERMAN GÜVEN

1954'de Sürmene'de doğdu.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Klasik Diller ve Edebiyatları bölümünden mezun oldu.

Yıldız Üniversitesi "Müzecilik" bölümü master programını bitirdi.

İznik Müzesi ve Yıldız Porselen Fabrikası El Dekor Atelyelerinde görev yapmıştır.

1982 yılında İstanbul Türbeler Müzesi Müdürlüğü'nde göreve başladı.

1994 yılından beri Müze Müdürü olarak görev yapmaktadır.

Çeşitli seminer ve sempozyumlara bildiriler ile katıldı.

Yayınlanmış kitapları ve makaleleri bulunmaktadır.

Resim 1

Resim 2

Resim 3

İstanbul'un en çok ziyaret edilen türbelerinden başta geleni şüphesiz ki Eyyüb Sultan Türbesi'dir. Türbe ziyareti yapılırken insanlar dua okumakla meşgul olduklarından ve telaşlarından dolayı türbenin duvarları üzerindeki çok güzel kitabe ve yazılar dikkat ve ilgiden uzak kalırlar. Türbeye hediye edilen hat levhaları da bunları sergileyecek, müzemize ait bir sergi mekanının olmaması nedeniyle depolarda bulduklarından Eyyüb Sultan Türbesindeki kültürümüz ve hat sanatı açısından önemli bu eserleri dikkatlice incelemek imkanı yoktur. Bu nedenle bu değerli eserleri çalışmamda tanıtmayı hat sanatını çok seven bir insan olarak borç bildim. Bu kitabelerin bir kısmı okunmuş ve yayınlanmışsa da tamamının okunup

yayınlandığı müstakil bir yayın henüz yoktur.¹

Eyyüb Sultan Türbesi ve çevresinin dış mekanlarındaki mezar taşları Fatih Sultan Mehmed devrinden günümüze çeşitli tarihleri ve yazıları içermektedir. Ancak bu çok önemli konuyu da inşallah önümüzdeki yıl ayrıca geniş olarak inceleyeceğiz. Türbenin mekanında duvarların üzerinde çini, kalem işi ve duvarlar üzerindeki hat sanatı açısından değerli eserler ile türbeye hediye edilmiş envantere kayıtlı hat levhalarından hat sanatı açısından önemli olanlarını bu çalışmamızda inceleyeceğiz. Ancak tanıtılacak eserler çok olduğundan bunların kısa tariflerini vermeyi, buna karşılık eserlerin çoğunun resimlerini yayınlamayı daha uygun bulduk.

1. Kitabeler Recep AKAKUŞ ve Mehmet Nermi HASKAN'ın Eyyüb Sultanla ilgili kitaplarında kısmen mevcuttur. Bknz: Bibliyografya

Resim 4

Resim 5

Resim 6

A. EYYÜB SULTAN
TÜRBEŞİ MEKANLARI
VE TÜRBE DUVARLARI
ÜZERİNDEKİ
KİTABELERİN HAT SANATI
AÇISINDAN ÖNEMİ

Eyyüb Sultan Türbesi'ndeki mermer üzerine kazılı kitabelerin çoğunun türbeyi esaslı bir tamirden geçiren ve dua salonu, hacet penceresi, sebili ve cüzhaneyi türbeye ekleyen Sultan I. Ahmed Devrine (1603-1617) ait olduğunu görmekteyiz.² Bu nedenle bu konuda o

devrin Hassa Mimarı Sedefkâr Mehmet Ağa'nın (1603-1613 yılları arasında hassa mimari olarak görev yapmıştır) bu kitabeleri koyduğunu ve Sultan I. Ahmed Camii yazılarını yazan Hattat Kasım GUBARİ'nin yazıları yazmış olduğunu düşünebiliriz. Bu konudaki kanaatimizi doğrulayan, türbenin içindeki kuyunun kitabesinde I. Ahmed'in, türbenin içini ve dışını güzelce, baştanbaşa esaslı bir şekilde onardığının ifade edilmesidir.³ Ayrıca Sultan I. Ahmed'in türbeye koydurduğu dokuz adet mermer kitabe aynı hat karakterini taşımaktadır. Ancak hepsi de imzasızdır.

1. Piring Hacet Penceresi: Sultan I. Ahmed tarafından yaptırılan ve orijinali Sultan I. Ahmed Türbesi deposunda bulunan bu eser çok yıprandığından yerine imitasyonu yaptırılarak konulmuştur.⁴ "La ilahe İllallahu el Melikül Hakkul Mubin Muhammedur Rasululahi Sa'dıkul Va'dil Emin" ibaresi celi sülüsle iki satır olarak yazılmıştır. Yazıyı helezonik dal ve yapraklar çevrelemiştir. Yazı, metal kesme hat eserlerinin en güzel örneklerinden birisidir (Resim:1) Hattat veya ustanın ismi yazılı olmakla birlikte oyma bir eser olduğundan bir türlü okumaya muvaffak olmadık.

2. Hacet Penceresi sağından ve solunda yer alan Allah ve Muhammed

2. Bknz: HASKAN Mehmet Mermi, *Eyyüb Tarihi Cilt 1*, S. 185

3. AKAKUŞ Recep, *Eyyüb Sultan ve Mukaddes Emanetleri*, İstanbul, Sabafklar Kitap Sarayı yayını, 1991-s.125

4. ÜNSAL Mine, *Eyyüb Sultan Türbesi Hacet Penceresi Şebekesi Restorasyonu*, I. Eyyüb Sultan Sempozyumu, Tebliğler S.71

Resim 7

Resim 8

Resim 9

(s.a.v) yazılı çini karolar: Sonradan düşünülerek yerine konulduğu anlaşılan bu çini karolarda hattat imzası yoktur. (Resim:2,3).

3. Hacet Penceresinin Camiye bakan dış yüzeyinde pencere üzerindeki kitabe: Mermer üzerine dört kartuş halinde celi sülüs ile yazılmıştır. Sultan I. Ahmed'in Hacet penceresini yaptırdığına ait bir kitabedir. Mermer üzerine altın varakla süslü güzel bir yazıdır (Resim:4).

4. Hacet Penceresinin türbe içine bakan pencere iç duvarları üzerindeki kitabe: Pencerenin sağlı sollu iki tarafında yer alan celi sülüs kitabe yirmi kartuş içinde yer almıştır. Sultan I. Ahmed'in hayırsever kişiliği ve Vakıflarının övüldüğü bir metin yazılıdır. Bu celi sülüs yazı XVII. yy. hat sanatının özelliklerini taşımaktadır.

5. Türbeye Caminin iç avlusundan ziyaretçilerin girdiği kapı üzerindeki kitabe: Mermerden altı satır halinde otuzaltı kartuş içinde yazılı bu celi sülüsle yazılmış yazı türbe duvarında göz kamaştırmaktadır. Eyyüb Sultan-ı Hazreti Halid'i ögen Arapça bir kasidedir. Maalesef hattat kitabesi yoktur. Kitabeyi Şeyhülislam Mehmed Es'ad Efendi yazmıştır. Çok güzel bir

5. Bu eserin Hat Sanatı açısından çok güzel bir eser olduğu Sayın Uğur DERMAN ve diğer Hat otoritelerince ifade edilmekle beraber Hattatın kimliğini tespit için çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Resim 10

Resim 11

Resim 12

6. ÖĞÜT Hacı Cemal, *Eyyüb Sultan*, Hz. Hâlid Ebu Eyyüb El Ensârî, S.63. Burada kitabenin Sultan I. Ahmed ve Sultan II. Osman Devri Şeyhülislâmlarından yirmialtıncı Şeyhülislâm Hoca Sadeddin Efendi'nin oğlu Şeyhülislâm Mehmed Es'ad Efendi'ye ait olduğu yazılıdır. Bu zat Eyyüb Sultan'da gömülmüştür. Hacı Cemal Öğüt kitabenin tercümesini de vermektedir.

7. Kitabenin okunuşu Recep AKAKUŞ'un kitabında S. 136.'da mevcuttur.

8. Kitabenin okunuşu Mehmet Nermi HASKAN'ın *Eyyüb Tarihi* kitabında Eyyüb Türbesi maddesinde vardır. S. 185.

eserdir⁵ (Resim:5). Bu kitabenin metnini Şeyhülislam Mehmed Es'ad Efendi tarafından mı, yoksa yine Eyyüb Sultan ile ilgili eser ve şiirleri bulunan Sultan Abdülmecid Devri Vak'anüvisi Es'ad Mehmed Efendi tarafından mı yazılmıştır, araştırma konusudur.⁶

6. Sultan I. Ahmed'in yaptırdığı Sebil Kapısı ve Sebil pencereleri üzerindeki kitabeler: Sebilin Sultan I. Ahmed tarafından (1022/1613) tarihinde yapıldığı son mısrasından anlaşılmaktadır. Sebilin mimarı Sedefkâr Mehmed Ağa'dır. Bu sülüs yazılar da XVII. yy. hattatlarının karakteristik özelliklerini taşımaktadır (Resim:6). Aynı kitabe sebilin ön duvarları üzerindeki pencerelerin üzerinde dikdörtgen kartuşlar içinde devam etmektedir.⁷ Büyük bir ihtimal bu kitabeler de diğer çağdaşı kitabelerle beraber Sultan I. Ahmed devri hattatlarından Kasım GUBARİ'ye ait olmalıdır.

7. Hacet Penceresinin Dua Salonuna bakan yüzündeki pencere alınlığı üzerindeki kitabe: Peygamber Efendimizin Eyyüb Sultan hakkında söylediği güzel bir sözle ilgili Hazreti Ayşe'nin rivayetinin yer aldığı Hadis-i Şerif çok güzel bir hatla baş köşede mermer üzerinde yer almıştır.

8. Kadem-i Saadet Dolabı'nın kitabesi: Kitabe Talik yazıyla yazılmıştır. Peygamber Efendimizin ayak izlerinin Sultan I. Mahmud tarafından 1731 yılında Topkapı Sarayından buraya getirildiğiyle ilgilidir. On kartuş içindeki kitabe mermer üzerine altın varaklıdır⁸ (Resim:7).

9. Bursa Ekolü (Renkli Sır Tekniğinden) Çini kitabe: Devşirme olarak sonradan türbe duvarlarına konulmuştur. İki kartuş içinde celi sülüsle Osmanlıca bir beyit yer almıştır. Kitabe XV. yy. ile tarihlendirilmektedir (Resim:8).

10. Türbenin Ana Giriş Kapısı Üzerindeki kitabeler: Yarım daire formu içinde Allah (c.c.) ve Muhammed (s.a.v.) isimleri ve celi sülüsle Kelime-i Tevhid yazılmıştır. Diğer Kelime-i Tevhid istiflerinden ayrı olan özelliği

Ra harfinin üstte tek olarak yer almış olmasıdır. Güzel bir istiftir (Resim:9)

11. Türbe içindeki çiniden yazı kuşağı: Lacivert zemin üzerine celi sülüs ile Tevbe suresinin 72-100-117-119 ve 120 no'lu ayetleri beyaz olarak yazılmıştır. Yazı çok güzeldir. Diğer çini yazı kuşaklarında olduğu gibi ketebe ve tarih yoktur. Çini karolar duvar üzerine Sultan I. Ahmed zamanında yaptırıldığından yazı kuşağı XVII. ile tarihlenebilir. Hattatı bilinmemektedir. (Resim:10).

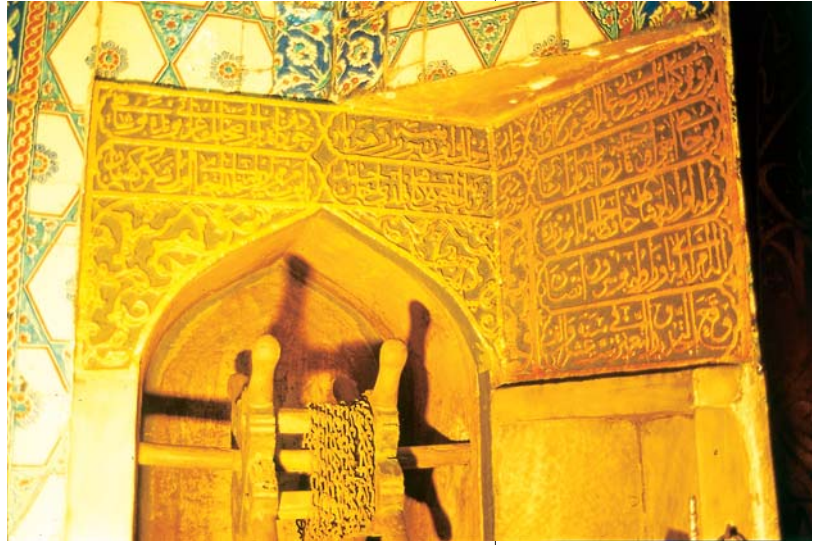
12. Kubbenin kalemîşi kitabesi: Kubbenin tam ortasında oval olarak, kalem işiyle Âl-i İmrân Suresi'nin 193. ayeti yer almıştır. Yeni ve çok güzel bir istiftir. Türbe ve caminin 1960 yılında Adnan Menderes tarafından yaptırılan restorasyonu sırasında yazının Cami kubbe yazıları ile beraber Hattat Hamid'e yazdırılmış olması muhtemeldir.⁹ Bu konu da araştırılmaya muhtaçtır. Çünkü çok gelişmiş ve güzel bir istiftir (Resim:11).

13. Türbenin bronzdan ana giriş kapısı üzerindeki kitabeler: Sultan II. Abdülhamid'in bronzdan yaptırdığı kapının sağ ve sol kanadında dikdörtgen form içinde güzel bir ta'lik yazı ile yazılmış olan kitabede kapıyı vakfeden Sultan II. Abdülhamid'in ismi geçmektedir. Hattat imzası yoktur (Resim:12).

14. Türbe içindeki su kuyusunun kitabesi: Sultan I. Ahmed devrinden kalmadır. 1016 (1607) tarihli kitabede Sultan I. Ahmed'in Eyyüb Sultan'ın türbesinin içini ve dışını onarıp ihya eylediği yazılıdır¹⁰ (Resim: 13)

15. Eyyüb Sultan Türbesi Pencere perdelerinin üzerinde yer alan yazılar: Deri üzerine yeşil atlas zemin ve gümüş simle Hattat Padişah Sultan II. Mahmud'un yazdığı "kelime-i şehadet"i de içeren yazılardır. Sultan II. Mahmud'un adının yanında "el-Gazi" şeklinde ünvanının da zikredilmesi açısından bu yazılar önem taşımaktadırlar.

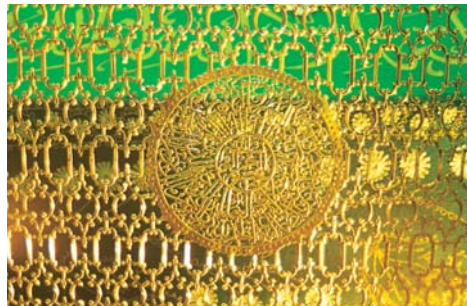
16. Eyyüb Sultan'ın sandukasının üzerinde gümüş şebekedeki hat yazıları: Sultan III. Selim'in yaptırıp türbeye hediye ettirdiği şebeke İstanbul Türbe-

Resim 13

Resim 14

Resim 15

ler Müzesi Müdürlüğü 369 no'lu envanter numarasına kayıtlıdır. Her cephesinde kitabeler yer almış olup, gümüş kesme hat yazılarının şaheserlerindedir. Sandukanın ön yüzünde ortada üstü beyzi bir formda celi sülüs Besmele yer almıştır (Resim:14). Ayrıca sağlı sollu olarak iki adet Hazreti Halid'in ismi yer almıştır. Şebekenin ön ve arkadaki uzun olan yan yüzlerinde kafesli bölümün ortasında yuvarlak kompozisyonda "besmele ve fatiha" suresi yer almıştır (Resim:15).

Şebekenin ayak ucu denilen bölümünde sağlı ve sollu dikdörtgen form içinde ta'lik yazıyla yazılmış yazıda;

9. Bu konuda daha geniş bilgi için Erman GÜVEN'in "Eyyüb Sultan Türbesi'ne Vakfedilen Eserler" II. Eyyüb Sultan Sempozyumu Tebliğler dergisindeki makalesine bakılabilir.

10. Kitabenin okunuşu Mehmet Nermi HASKAN'ın Eyyüb Tarihi birinci cilt s. 185'te vardır.

Resim 16

Resim 17

Şebekeyi Sultan III. Selim'in yaptırdığına ait tarih metni yer almıştır. Kitabe dört satırı sağda dört satırı solda olmak üzere sekiz satırdan oluşmuştur. Tarih mısraı 1207/1792'yi gösterir.

Ayrıca şebekenin en üst kısımlarında S harfi şeklindeki kıvrımlarla bütün şebekeyi dolaşan ayet yazılı bir kuşak gümüş üzerine altın ile kaplanmış bir teknikte yazılmış olup, hat sanatının şaheserlerindedir. On parça kafesten oluşan gümüş şebekenin birbiriyle bitişip sütun oluşturduğu uç kısımlar üstte tıpkı bir sütun başlığına benzeyen ve yelpazeyi andıran gümüş tablolarla süslü olup, bunların üzerinde de sülüsle Kelime-i Tevhid, Maşallah, Allah(c.c.), Muhammed (s.a.v) vb. gibi yazı kompozisyonları vardır. Maalesef bütün bu yazılarda Hattat ismi yazılı değildir.

17- Eyyüb Sultan'ın sandukası üzerindeki puşide üzerindeki kitabeler:

Türbe envanter defterinin 156 no'suna kayıtlı bulunan bu eser Maraş işi stilinde deri ve kadife üzerine gümüş ve altın simle işlenmiş harikulade bir sanat eseri- dir. Yazılarının bir kısmı Hattat Mustafa Rakım Efendi, bazı kuşak yazıları ise Sultan II. Mahmud'a aittir (Resim: 16). Eyyüb Sultan'ın rivayet ettiği Hadis-i Şerifler, Peygamber Efendimizin Eyyüb Sultan'ı öğen Hadis-i Şerifleri, Kelime-i Şehadet ve Allah (c.c.) ismine ait yazılar yer almıştır. Bu eser tek başına bir makaleye konu olabilecek şaheserlerdendir.

18. Adile Sultan Mescidi duvarındaki çini kitabe: Odanın tam kible duvarında yer almıştır. Kâbe tasviri XVI. yy. İznik özellikleri taşıyan çini panodur. Benzeri Rüstem Paşa Camii ve Topkapı Sarayı Müzesi çini duvarlarda iki yerde mevcuttur.

19. Türbe çıkış koridorunun bitimindeki kapı üzerindeki kitabe: Burada Peygamber Efendimizin Sahabelerinin bir yıldız gibi olduğuyla ilgili pek meşhur olan Hadis-i Şerifleri celi sülüsle mermer üzerine yazılmıştır. Güzel bir yazıdır (Resim:17).

20. Türbe çıkış kapısının perdesi üzerinde, deri üzerine yazılmış Kelime-i Tevhid levhası: Beyzi bir kompozisyonudur. Hattat Mustafa Halim Özyazıcı'nın 1375/1955 tarih ketebesidir (Resim:18).

21. Eyüp Cüzhanesi'nin (Türbeleri Koruma ve Yaşatma Derneği merkezinin bulunduğu giriş kapısı üzerindeki kitabe: Müslümanların Resullullah'dan razı olmasının en güzel şey olduğuna dair mesaj veren güzel bir yazıdır. Tarih ve hattat imzası yoktur.

22. Türbe iç mezarlığının cami iç avlusuna bakan Hacet Penceresinin kitabesi: Kitabede Sultan I. Ahmed'in oğlu Sultan IV. Murad'ın ismi geçmektedir. Sultan II. Osman'ın annesi Mahfiruz Sultan'ın gömülü olduğu Eyyüb Sultan Türbesi içi mezarlığının kitabesidir. On satırlık kartuşlar içine yazılmış olup, klasik Osmanlı yazı özelliklerini taşımaktadır (Resim:19).

B. EYYÜB SULTAN TÜRBEŚİ'NE VAKFEDİLEN EL YAZMASI KİTAP VE LEVHA ŐEKLİNDEKİ HAT ESERLERİ

Konuya giren ve hat sanatını içeren Eyyüb Sultan Türbesi envanterine üçyüzyirmisekiz adet eser kayıtlıdır. Bunlardan dokuz adedi elyazması kitap ve Kur'an-ı Kerim, yetmiş iki adedi levha ve ikiyüzkırkyedi adedi ise diğer malzemeler üzerindeki hat yazılarından oluşmaktadır. Őimdi bu malzeme içinde önemli olanlarını sırayla inceleyeceğiz.

EL YAZMASI KİTAPLAR

Çok kıymetli Kur'an-ı Kerim'ler 1926 yılında Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nin envanterine geçirilmiş idi. İkinci derecede önemli eserler arasında 1,3 ve 15 no'ya kayıtlı eserler gerek hat, gerekse süsleme sanatları açısından önemlidir.

Kur'an-ı Kerim: Envanter defterinin 1 no'suna kayıtlıdır. Eser türbedeki en güzel Kur'an-ı Kerim'dir. Üzeri Őemşeler ve köşebentlerle süslü deriden klasik süslemeye sahip bir cildi vardır. Levha ve sure başları altın ve lacivert ağırlıklı renklerde Klasik Osmanlı süslemeleriyle bezelidir. Sultan Abdülaziz Han'ın dadısı merhum Şöhret Kalfa'nın ruhu için Pertevniyal Valide Sultan tarafından türbeye hediye edilmiş 1270/1853 tarihli vakıf eseridir. Hattatı Seyyid Mehmed Efendi'dir. Hattat kendisini tanıtırken Galatasaray Sultanisi Sülüs Hocası olduğunu öğrenmekteyiz. Güzel bir ince nesih ile yazmıştır. Bilindiđi gibi Seyyid Mehmed Efendi Pertevniyal Valide Camii yazıların da yazan hattattır.

Kur'an-ı Kerim: 15 no'lu envantere kayıtlı bu Kur'an-ı Kerim gerek hattı gerek klasik Osmanlı tarzında bir tezhibe sahip olması açısından önemlidir. 1056/1646 yani Sultan I. İbrahim Devri'ne (1640-1648) aittir. Bu eserin hattatı belli değildir. Araştırılıp yazı karakterine göre bulunabilir.

Resim 18

Resim 19

Resim 20

HAT LEVHALARI

Bu malzemeleri de konularına göre sınıflayarak inceleyeceğiz.

Hilye-i Şerif Levhaları: Türbede 36, 38, 42, 43, 50 ve 95 no'lu envantere kayıtlı bulunan Hilye-i Şerif levhaların hepsi de hat sanatı açısından önemlidir. Bu eserleri tek tek tanıtmayıp hangi hattatlara ait olduklarını ve tarihleri-

Resim 21

Resim 22

Karşı sayfada

Resim 23

Resim 24

ni kısaca özet olarak tanıtacağız.

En eski tarihli Hilye-i Şerif levhası 1101/1690 tarihli Hafız Osman'a aittir (Resim:20). 36 ve 38 (Resim:21) no'lu envantere kayıtlı olan Kazasker Mustafa İzzet Efendi'ye ait 1253/1837 ve 1254/1838 tarihli hilyeleri görülmeye değer çok güzel tezhipli eserlerdir. 95. no'ya kayıtlı olan ve Mustafa Refik imzalı hilye ise baştan sona heryeri sülüsle yazılmış bir eser olarak diğer hilyelerden ayrı dizaynda sıra dışı bir yazı olarak ilgi çekicidir (Resim:22).

Türbeye Vakfedilmiş Celi Sülüs Hat Levhaları:

Genellikle bu levhaları; 1. Eyyüb Sultan ile ilgili onu konu edinen hat levhaları, 2. Padişahların yazdığı yazılar, 3. Diğer önemli sülüs ve celi sülüs levhalar 4. Ta'lik yazı ile yazılmış hat eserleri ve 5. İkinci derecede önemli diğer hat levhaları diye beş bölümde inelenebilir.

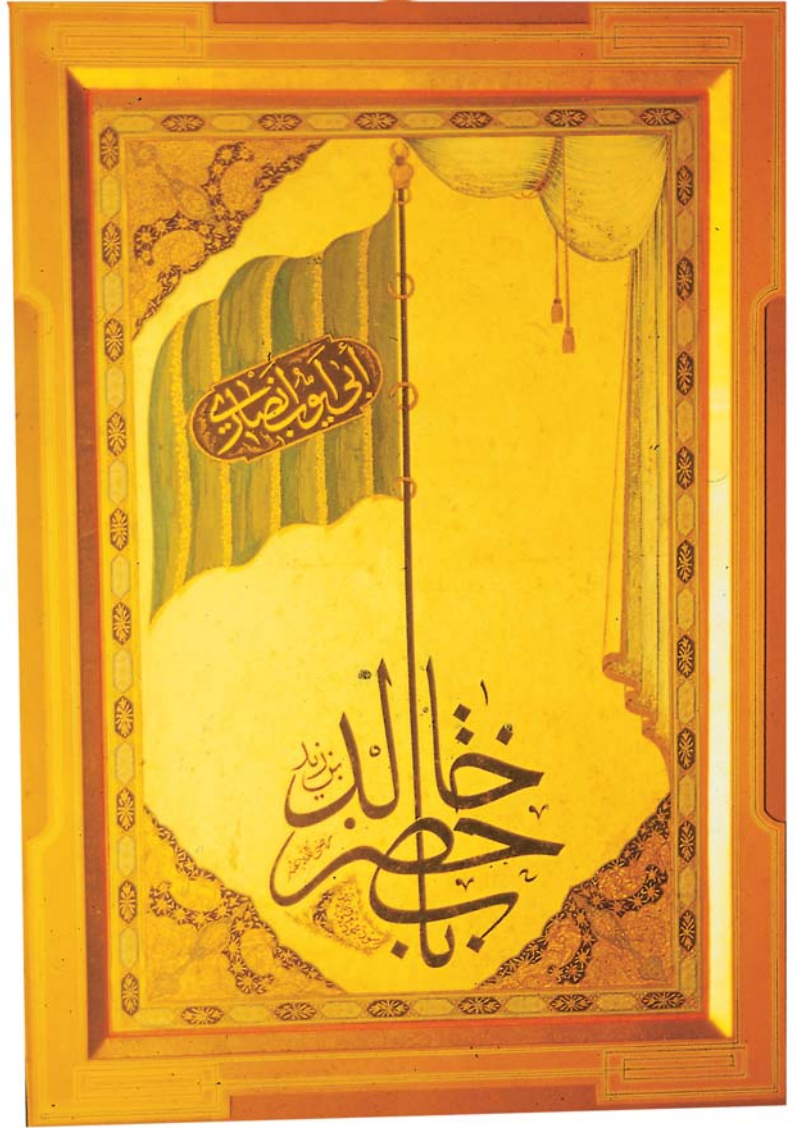
1. Eyyüb Sultan'ı konu edinen hat levhaları: Hazreti Halid çok sevdiği için hattatlar onunla ilgili değişik eserler oluşturmuşlardır. Türbe envanterinin 53 no'suna kayıtlı Mahmud Celaleddin'in tarihsiz fakat çok mükemmel tezhipli "Ya Hazreti Halid" yazısı çok güzeldir (Resim: 23).

Hazreti Halid ile ilgili Hadis-i Şeriflerin ve Eyyüb Sultan ve sahabelerle ilgili levhalar türbe envanterinin 54, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 71, 92, 100, 106, 107 no'larına kayıtlıdır. Bunlardan hat sanatı açısından önemli olanları şunlardır: 71 no'lu envantere kayıtlı olan levha Hattat Mustafa Rakım'ın 1219/1804 ketebeli yazısı altınla zerenüt şeklinde yazılmış, mükemmel bir eserdir. Yazıyı Hattat Rakım'dan kopye eden veya ettirenin ve levhayı hazırlayan Dârü's-Saltanat müderrisi Osman Şakir Bey'in de ismi yazının altında bordürün ortasında yer almıştır (Resim:24).

107 no'lu envantere kayıtlı olan siyah muşamba üzerine altınla zerendüt olarak yazılmış 2,5 metre uzunluğundaki büyük bir levhadır. 1310/1892 tarihli yazı Muhsinzade Seyyid Mehmed Paşa imzalıdır. (Resim:25). Bu büyük boydaki levhalar dahi Osmanlı Devrinde türbe duvarına asılı vaziyette idi. Günümüzde desenlerini, güzelliklerini de örtmesi dolayısı ile maalesef depolarda saklanmaktadır.

2. Padişahların yazdığı hat levhaları: Padişahların yazdığı ve türbeye hediye ettiği hat eserleri beş adettir. Hattat Padişah Sultan II. Mahmud'un 73 no'ya kayıtlı 2,5 metre uzunluğundaki "Hasbünallahi Ve Nîmel Vekil" diye başlayan Beyazıt ve Fatih Camisindeki levhalarıyla birlikte büyük camiler için yazdığı yazılardandır. Yazı siyah zemine kabartma olarak altınla yazılmıştır (Resim: 26).

Aynı zamanda çok değerli bir hattat olan Sultan Abdülmecid'in de 39 no'lu envanter numarasına kayıtlı bir eseri vardır. Lacivert zemine altınla "Feseyekfikehümullah" diye başlayan ayet yazılmıştır. Sultan Abdülaziz Han'ın ressamlığının yanında katığı sanatı ile yaptığı ve envanter 48 ve 51 no'larına kayıtlı olan iki Hadis-i Şerif levhası çok mükemmeldir.

Resim 25

Resim 26

Resim 27

Sultan Abdülhamid'in ise 48 no'ya kayıtlı bir Hadis-i Şerif levhası vardır. Bu da lacivert zemine altında zerendüt olarak yazılmıştır.

3. Diğer önemli sülüs ve celi sülüs levhalar: Bu bölümde konuyu özet olarak anlatabilmek için Hattat olarak şöhret yapmış ve kitaplarda haklarında çokça makaleler yazılmış hattatlarımızın Eyyüb Sultan Türbesi'nde eserleri bulunanlarından kısaca bahsedeceğiz.

a. Envanter defterinin 55 no'suna kayıtlı bulunan Mahmud Celeleddin bey'in 1236/1820 tarihli levhasında "Şefa'im ümmetimden büyük günah işleyenlere olacaktır" anlamındaki Hadis-i Şerif yazılıdır. Yazı üç kartuş içinde yer almıştır. Köşeleri ince tezhiple doldurulmuştur (Resim:27).

b. Mustafa İzzet Efendi'nin 47 no'lu envantere kayıtlı ve 1274/1857 tarihli Allah (c.c.) Muhammed (s.a.v.), Ali (r.a), Fatma (r.a.), Hasan (r.a.) ve Hüseyin (r.a)'in isimlerinin yer aldığı lev-

hadır. Zerendüt tekniğinde yapılmıştır (Resim:28). Yine Kazasker Mustafa İzzet Efendi'ye ait Envanter 67 no'suna kayıtlı bulunan 1278/1861 bir eseri daha vardır. Eserde "Allahü Hayyün Kable Külle Hayyün" yazılıdır.

c. Envanter defterinin 37 no'suna kayıtlı Şevki Efendi'nin 1288/1871 tarihli yazısında, siyah üzerine zerendüt olarak Kelime-i Tevhid yazılıdır. Kompozisyon olarak da çağdaşı Sami Efendi'nin çok bilinen Kelime-i Tevhid kompozisyonunun aynıdır.

d. Envanter defterinin 63 no'suna kayıtlı Hasan Rıza Bey'in çok güzel bir levhasıyla karşılaşırız. On satırlık sülüs yazıyla Hazreti Halid'in kabrinin bulunuşu anlatılmaktadır. Tezhip bordürünün en üstünde bir tuğra vardır.

e. Hattat Hulusi Efendi'nin de iki levhası vardır. Envanterin 65 no'suna kayıtlı 1335/1916 tarihli "Aman Ya Hazreti Muhammed" yazısı ile 78 no'ya kayıtlı müsenna olarak yazılmış bir ayettir.

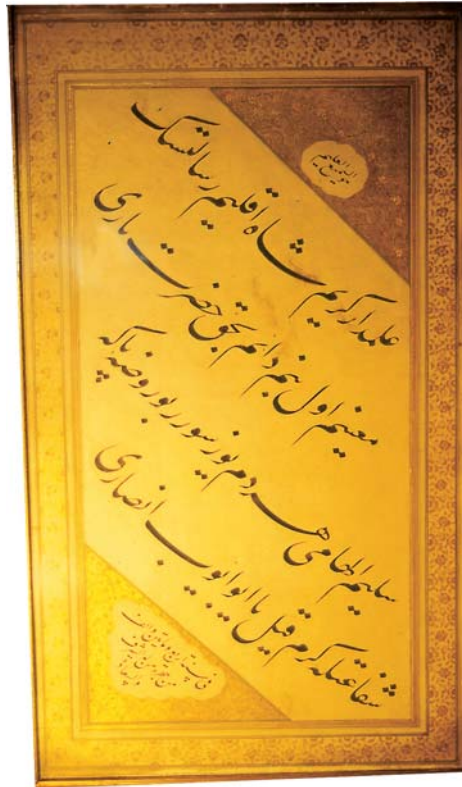
4. Ta'lik yazı ile yazılmış hat eserleri: Envanter defterinin 40 no'suna yazılmış olan Yesarizade Mustafa İzzet Efendi'nin 1204/1789 tarihli yazısıdır. 1202/1788' de icazet alan İzzet Efendi'nin ilk ta'lik yazılarından biridir.¹¹ Beyaz renk aherli kağıda ta'lik yazıyla dört satır halinde meyilli olarak Sultan III. Selim'e ait bir kıta yazılmıştır. Yer yer altınla tezhip edilmiştir. Metin Sultan III. Selim'in Eyyüb Sultan Hazretleri'ne hayranlığını içeren sözlerden oluşmuştur (Resim:29).

Envanter defterinin 58 no'suna kayıtlı Fatma Zehra isimli hanım hattata ait talik yazılı levha otuz iki satırlık yine mayil şekilde yazılmış beyitlerden oluşmuştur. Bayan hattatın eseri olması açısından önemlidir.

70 no'lu envanter defterine kayıtlı

Resim 28

Resim 29

Mehmed Aziz imzalı ve 1322/1904 tarihli şeker renk kağıt üzerine celi ta'lik

11. Mubiddin serin'in "Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar" kitabı S. 252'de İzzet Efendi'nin icazetini babası Mehmed Es'ad Yesari'den aldığı anlatılmaktadır.

Resim 30

Resim 31

ile dört satır halinde Peygamber Efendimizi metheden beyitler yazılıdır (Resim:30)

72 no'ya kayıtlı ta'lik yazılı levhada lacivert zemine altınla altı satırlık Eyüb Sultan'ı meth eden beyitler yazılıdır. Kenar bordürü de tezhiplidir. Bu güzel eserin hattatı bilinmiyor (Resim:31)

5. İkinci Derecede Önemli Diğer Hat Levhaları: Envanterin 75 no'suna

kayıtlı levha Kâbe-i Muazzama puşidesinden ayet kuşağından bir parçanın çerçevesiyle levha haline getirilmesi ile eser oluşmuştur (Resim:32).

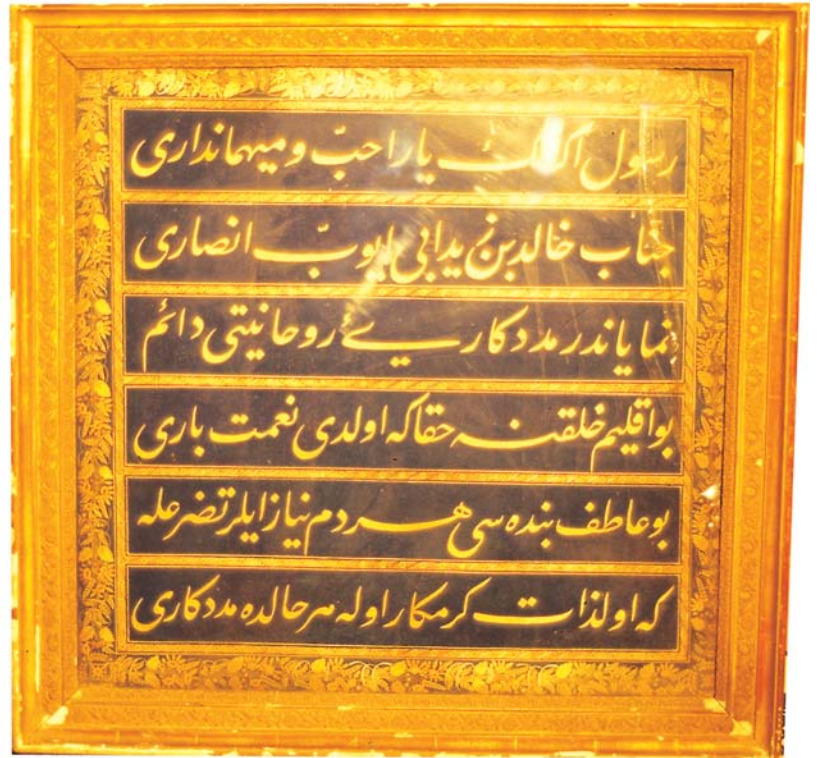
Envanterin 76 no'suna kayıtlı tuğra şeklindeki yazı Peygamber Efendimizi meth eden sözlerden oluşmuştur. Beyaz zemine siyah hat mürekkebi ile yazılmıştır. Eserin yapımcısı Silahtar Ocağından Ahmed Razi Bey'in 1189/1774 tarihli eseridir (Resim:33).

SONUÇ

Eyyüb Sultan Türbesi'nde bizzat hattat veya zerendüt tekniği ile müzehhibin elinden çıkmış hat eserleri yanında Kâbe örtüleri, perdeler ve Kedim-i Saadet örtüleri, ipek örtüler, çini karolar, metal seramik gibi pek çok değişik malzemelerin üzerinde de hat yazıları mevcuttur. Günümüzde de Eyyüb Sultan Türbesi'ne üzerinde hat yazılı eserler hediye edilmeye devam edilmektedir. Bunun en son örneği Hattat Yusuf BENEŞE'nin türbeye hediye ettiği dört adet yazısını gösterebiliriz. Temennimiz Eyyüb Sultan Türbesi'nin Hat Sanatı açısından zenginliğini ortaya koyan detaylı bir bilimsel çalışmanın yapılmasıdır.

BİBLİYOGRAFYA

- AKAKUŞ, Recep, "Eyyüb Sultan ve Mukaddes Emanetler", İstanbul, 1991
- BAYRAK, Orhan, "İstanbul'da Gömülü Meşhur Adamlar". İstanbul, Türkiye Anıtlar Derneği İstanbul Şubesi Yayını
- BAYAT, Ali Haydar, "Hüsn-i Hat Bibliyografyası" Ankara, Kültür Bakanlığı, 1990
- BERK, Süleyman, "Hattat Mustafa Râkım'da Celi Sülüs ve Tuğra Estetiği" Erzurum Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalı
- DERMAN, Uğur, "Türk Sanatının Şabeserleri" İstanbul, 1981
- GÜVEN, Erman, "Eyyüb Sultan Türbesindeki Eserlerin İncelenerek Sultan Reşad Türbesinde Sergilenmesi", Yıldız Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1992
- HASKAN, Mehmet Mermi, "Eyyüb Sultan Tarihi, Eyyüb Sultan Belediyesi, 1996
- İBNÜLEMİN, Mahmud Kemal, "Son Hattatlar", İstanbul, 1955
- RADO, Şevket, "Hattat Hâmid Aytâç" İstanbul, 1983
- "Türk Hattatları", İstanbul
- SERİN, Mubittin, "Hat Sanatımız", İstanbul, 1982, Kubbealtı neşriyatı.
- "Hattat Aziz Efendi", İstanbul, 1988, Kubbealtı neşriyatı.
- "Hattat Şeyh Hamdullah", İstanbul, 1992, Kubbealtı neşriyatı.
- "Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar", İstanbul, 1999, Kubbealtı neşriyatı.

ŞEHSUVAROĞLU, Haluk, "Asırlar Boyunca İstanbul" Cumhuriyet Gazetesi yayını

ÜNVER, Sübeyl, "Hattat Mustafa Rakım Efendi", İstanbul, 1953

----- "Hattat Mustafa İzzet ve Eserleri", İstanbul, 1953

----- "Hattat Mustafa Şevki", İstanbul, 1953

YAZIR, Mahmud Bedreddin, "Kalem Güzeli", Ankara 1989

----- Eski Yazıları Okuma Anabtarı, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Ankara, 1978

Resim 32

Resim 33